

Innhold

Innledning	11
1 <i>Paideia</i> og retorikk i antikken	17
<i>Bård A. Berg</i>	
1.1 Innledning	17
1.2 <i>Paideia</i>	19
1.3 Retorikkens fødsel	21
1.4 Retorikken i Athen	24
1.5 Retorikken i Roma	26
1.6 Retorikkens teori	29
1.7 Avslutning	33
2 Universitetenes historie	35
<i>Bård A. Berg</i>	
2.1 Universitetsinstitusjonen blir etablert	35
2.2 Europeiske universiteter 1400–1600	45
2.3 Europeiske universiteter 1600–1800	47
2.4 Norsk universitetshistorie	53
2.5 Avslutning	61
3 Historisme og tidlig hermeneutikk	63
<i>Bård A. Berg</i>	
3.1 Innledning	63
3.2 Historismen	65
3.3 Den tidlige hermeneutikken	75
3.4 Historismen møter hermeneutikken	81

4	Historiefagene	84
	<i>Bård A. Berg</i>	
4.1	Innledning	84
4.2	Forklaringstyper i historiefagene.	86
4.3	Den språklige vendingen	89
4.4	Modellering og komparasjon	98
4.5	Oppsummering	103
5	Samfunnsfagene vokser fram	106
	<i>Øyvind Stokke</i>	
5.1	Hva er samfunnsfag?	106
5.2	Samfunnsfagene og moderniteten.	107
5.3	Samfunnsteoretikere i opplysningstiden	108
5.4	Samfunnsfagenes grunnleggelse	118
6	Individualisme eller holisme – en uløselig motsetning i samfunnsvitenskapene?	139
	<i>Willy Guneriussen</i>	
6.1	Innledning	139
6.2	Eksempler – å forklare strukturelle fenomener ut fra individuell handling.	140
6.3	Eksempler – å forklare individuell handling ut fra strukturelle forhold	141
6.4	Individualisme – holisme. Forskjellige betydninger.	143
6.5	Metodologisk individualisme og psykologiske forklaringer	144
6.6	Karl Marx' kritikk av individualisme og utilitarisme	145
6.7	Rasjonell handling og rasjonelle aktører	147
6.8	Émile Durkheim om aktører, strukturer og «sosial tvang».	149
6.9	Anthony Giddens om strukturens dualitet	151
6.10	Dagligspråk og vitenskapelige begreper.	153
6.11	Avslutning	155
7	Litteraturvitenskap	157
	<i>Lisbeth P. Wærp</i>	
7.1	Litteraritet	157
7.2	Litteratur som fiksjon og verdenskonstruksjon	160
7.3	Litteratur som språkkunst.	162
7.4	Forholdet mellom litteraturen og metoden	166
7.5	Ulike tilnærminger til et verk – Ibsens Et dukkehjem (1879) som eksempel.	167
7.6	Historisk og samtidig overblikk	170

8 Språkvitenskap	175
<i>Patrik Bye</i>	
8.1 Innledning: språk som evne	175
8.2 Uendelig bruk av et endelig middel	178
8.3 Kommunikasjon og kroppssituert læring	186
8.4 Imitasjon og identitet	190
8.5 Nyskapning og evolusjon	196
9 Kunstvitenskap	204
<i>Svein Aamold</i>	
9.1 Hva gjør kunsten med oss – og vi med den?	204
9.2 Skrik	207
9.3 Tolkninger basert på kunstnerens liv og omgivelser	210
9.4 Den klassiske kunsten	214
9.5 Systematiske studier av kunst	218
9.6 Vandrerens og naturen som motiv – kunstbegrepet endrer seg .	219
9.7 Bilde og tekst	221
9.8 Bilde som uttrykk	222
9.9 Mangfold	223
9.10 Kunsten og mennesket	225
10 Innføring i logikk	229
<i>Mariann Solberg</i>	
10.1 Hva er logikk?	229
10.2 Syllogismer	230
10.3 Noen logiske begreper	232
10.4 Hvordan teste logisk gyldighet i syllogismer?	234
10.5 Setningslogiske slutningsformer	245
11 Testing av hypoteser	251
<i>Mariann Solberg</i>	
11.1 Innledning	251
11.2 Deduksjon og induksjon	252
11.3 Hypotetisk-deduktiv metode og eksemplet Semmelweis	256
11.4 Hva kan eksemplet om Semmelweis' jakt på årsaken til barsel-feber si oss?	264
11.5 Hva er forholdet mellom teori og empiri?	266
11.6 Er «hypotetisk-deduktiv metode» en metode?	267

12 Vitenskapelig utvikling og framskritt	270
<i>Mariann Solberg</i>	
12.1 Innledning om Karl Popper	270
12.2 Induksjonsproblemet	271
12.3 Hypotetisk-deduktiv metode og Popper	273
12.4 Asymmetrien mellom verifikasjon og falsifikasjon.	276
12.5 Demarkasjonskriteriet	277
12.6 Problemer med Poppers falsifikasjonisme	278
12.7 Innledning om Thomas Kuhn	280
12.8 Paradigmer	280
12.9 Normalvitenskap	282
12.10 Krise og revolusjon	283
12.11 Inkommensurabilitet	284
12.12 Popper versus Kuhn i spørsmålet om vitenskapelig framskritt ..	286
12.13 Popper om vitenskapelig framskritt	287
12.14 Duhem-Quine-tesen	288
12.15 Kuhn om vitenskapelig framskritt	289
12.16 Oppsummering	291
13 Forklaringstyper	293
<i>Mariann Solberg</i>	
13.1 Innledning	293
13.2 Årsaksforklaringer på deduktiv-nomologisk form	295
13.3 Formålsforklaringer	304
13.4 Funksjonsforklaringer	307
13.5 Forståelse, forklaring og forklaringstyper	309
14 To perspektiver på mennesket	313
<i>Erik Lundestad</i>	
14.1 Innledning	313
14.2 Den logiske positivismens enhetsvitenskapelige prosjekt.	314
14.3 Hans Skjervheims kritikk av positivismen.	320
14.4 To perspektiver på mennesket.	324
14.5 Forholdet mellom perspektivene.	328
14.6 Forklaringstyper	332
14.7 Konklusjon.	336
15 Gadammers hermeneutikk	338
<i>Øyvind Stokke</i>	
15.1 Innledning	338
15.2 Metodens begrensninger.	339

15.3	Fordommer og forforståelse	341
15.4	Forståelseshorisont og hermeneutisk sirkel	344
15.5	Begrepet «det klassiske»	347
15.6	Hermeneutikkens grenser: Habermas' kritikk av Gadamer . . .	348
15.6	Avslutning	354
16	Vitenskap, etikk og samfunn	355
	<i>Roar Anfinsen og Kjersti Fjørtoft</i>	
16.1	Vitenskapsinterne og vitenskapseksterne verdier	355
16.2	Forskningsetikk	356
16.3	Autonomiprinsippets plass i forskningsetikken	359
16.4	Legitimering av vitenskap	364
16.5	Vitenskapsinterne verdier	371
16.6	Vitenskapseksterne verdier og forskningens autonomi	374
	Litteratur	379
	Om forfatterne	386
	Stikkord	388